

VARPA SIA
Tiekimo bazės rizikos mažinimo priemonės
Lietuviškos kilmės žaliavų tiekimui

Šios rizikos mažinimo priemonės parengtos siekiant įgyvendinti visus žaliavų atitikties principus, kriterijus ir rodiklius, nustatytus SBP standarte 1 „Žaliavų atitiktis“ (<https://sbp-cert.org/documents/normative-documents/version-2/standards-v2/>), kaip Tiekimo bazės vertinimo (SBE) procedūrų dalį SIA „Varpa“ (toliau tekste – Bendrovė) SBP sertifikavimo sistemoje.

Rizikos mažinimo priemonės taikomos tiems 1 standarto rodikliams, kuriems pagal „Peržiūrėtą Lietuvos regioninį rizikos vertinimą“ (RRA) (<https://sbp-cert.org/documents/normative-documents/version-2/risk-assessments/>) nustatyta specifinė neatitikties rizika.

Visi kiti standarto rodikliai laikomi turinčiais mažą neatitikties riziką.

RRA dokumente kaip turintys specifinę riziką ir reikalaujantys rizikos mažinimo priemonių įgyvendinimo yra nustatyti šie rodikliai:

- Rodiklis 2.1.3 „Pagrindinės rūšys, buveinės, ekosistemos ir didelės gamtosauginės vertės (HCV) teritorijos, susijusios su biologine įvairove tiekimo bazėje, turi būti išsaugotos arba gerinamos“,
- Rodiklis 2.2.2 „Tiekimo bazės ekosistemos, jų būklė, gyvybingumas, funkcijos ir teikiamos paslaugos turi būti išsaugotos arba gerinamos“,
- Rodiklis 3.2.2 „Pirminė žaliava negali būti tiekiama iš miško teritorijų, kuriose vietovės produktyvumas yra žemas ir kurios pagal vietines apibrėžtis ar normas priskiriamos mažo produktyvumo arba sunkiai atkuriamoms teritorijoms“,
- Rodiklis 3.2.3 „Pirminė žaliava negali būti tiekiama iš miško teritorijų tiekimo bazėje, kurios pagal vietines apibrėžtis ar normas priskiriamos turinčioms dideles anglies atsargas ir didelę gamtosauginę vertę (HCV)“,
- Rodiklis 4.1.10 „Turi būti įdiegtos apsaugos priemonės darbuotojų sveikatai ir saugai užtikrinti, parengiant, komunikuojant ir įgyvendinant atitinkamas politikas ir procedūras.“

Bendras rizikos mažinimo sistemos aprašymas

SIA „Varpa“ yra sukūrusi savo rizikos mažinimo priemonių sistemą.

Šis rizikos mažinimo priemonių aprašymas pateikia bendrą informaciją apie veiksmus, kuriuos Bendrovė kasdien vykdo, priimdama biomasę, kontroliuodama jos kilmę ir atmesdama netinkamos kilmės biomasės asortimentą.

Rizikos mažinimo priemonės taikomos pirminių ir antrinių žaliavų tiekimui iš Lietuvos miškų: apvaliajai medienai, malkoms po kirtimo, medienos skiedroms po kirtimo, skiedroms iš apleistų žemės ūkio teritorijų, pjuvenoms, skiedroms kaip medienos apdirbimo liekanoms.

Proaktyvi lauko auditų sistema bei turimi trečiųjų šalių dokumentiniai įrodymai leidžia gauti informaciją apie tiekimo riziką kiekvienos atskiros tiekimo partijos lygiu ir kiekvienam tiekėjui.

Visų pirminės žaliavos tiekimų ir apvaliosios medienos, skirtos antrinės žaliavos gamybai, atveju turi būti nustatyta biomasės kilmė, prie važtaraščių pridedant medienos kirtimo leidimo kopiją.

Rizikos mažinimo planas ir jo intensyvumas nustatomi kiekvienai rizikai atskirai arba kartu – prieš kirtimą, jo metu ir po kirtimo.

Lauko patikrinimų skaičius nustatomas pagal potencialiai rizikingų biomasės tiekimų skaičių.

Visose sutartyse su tiekėjais yra numatyti reikalavimai atlikti būtinus patikrinimus ir taikyti priemones, siekiant išvengti rizikingos kilmės biomasės tiekimą.

Lauko patikrinimų metu Bendrovė naudoja savo parengtus kontrolinius sąrašus, kuriuose auditorius vertina atitinkamus kriterijus ir rodiklius, siekdamas nustatyti, ar rizika gali būti laikoma maža.

Sudėtingais ar ginčytiniais atvejais Bendrovė pasitelkia ekspertus rizikos mažinimo priemonėms įgyvendinti arba siekdama padidinti rizikos mažinimo sistemos efektyvumą.

Rizikos mažinimo procedūra rodikliams 2.1.3 ir 2.2.2

Didžioji dalis Europos Sąjungos svarbos miško kertinių buveinių (WKH) Lietuvos miškuose turi tam tikrą apsaugos lygį dėl jų įtraukimo į „Natura 2000“ tinklą arba dėl savanoriškos miškų valdytojų apsaugos. Tačiau vis dar išlieka reikšmingas plotas WKH teritorijų be teisinės apsaugos, ypač privačiuose miškuose.

WKH teritorijos Lietuvoje yra gerai sužymėtos ir kartografuotos.

Informacija apie teritorijas, kuriose yra WKH ir kitos didelės gamtosauginės vertės (HCV) teritorijos, yra prieinama interneto svetainėje <https://www.geoportal.lt>.

Kiekvienas tiekėjas, norintis tiekti apvaliąją medieną kaip atitinkančią SBE reikalavimus, privalo patikrinti kirtimo teritorijas dėl WKH buvimo nurodytoje svetainėje ir dokumentuoti patikrinimo rezultatus (pvz., archyvuoti ekrano kopijas).

Jeigu kirtimo teritorijoje WKH nenustatyta ir taip pat laikomasi kitų šiame dokumente nurodytų rodiklių rizikos mažinimo reikalavimų, medienos žaliava gali būti tiekiamą kaip atitinkanti SBE reikalavimus, o tiekėjas važtaraščiuose pažymi įrašą „SBE NR“, reiškiantį nereikšmingą riziką.

Jeigu kirtimo teritorijoje nustatyta WKH, tokia apvalioji mediena negali būti tiekiamą SIA „Varpa“ tiesiogiai ar per antrinės žaliavos tiekėjus.

Siekiant išvengti netinkamo tiekimo rizikos iš naujų tiekėjų, SIA „Varpa“ prieš pirmąjį tiekimą atlieka kiekvieno naujo tiekėjo ir subrangovo vietos auditą.

Kasmet SIA „Varpa“ atlieka atsitiktinius auditus, kurių skaičius apskaičiuojamas taikant formulę $0,8 \times \sqrt{n}$ (bendras kiekvienos rūšies tiekėjų skaičius), patikrinimus tolygiai paskirstant per metus.

Antrinės žaliavos tiekėjai (t. y. pjovimo ar lentpjūvės liekanų tiekėjai) privalo užtikrinti, kad visa įsigyta apvalioji mediena atitiktų bent FSC® arba PEFC® kontroliuojamos medienos reikalavimus.

Jie privalo sekti visų žaliavų kilmę, tikrinti atitinkamas kirtimo teritorijas dėl WKH nebuvimo ir rinkti tai patvirtinančius dokumentinius įrodymus.

Šie tiekėjai gali žymėti apvaliąją medieną „SBE NR“, jei ją gauna iš SIA „Varpa“ patvirtintų miškų ūkio įmonių.

Antrinės žaliavos tiekėjai gali tiekti dalį savo lentpjūvės atliekų su „SBE NR“ žyma, atitinkančią jų turimos „SBE NR“ pažymėtos apvaliosios medienos kiekį.

Siekiant nustatyti medienos liekanų kiekį, kuris gali būti tiekiamas Bendrovei su „SBE NR“ žyma, tiekėjai privalo tvarkyti nuolat atnaujinamą masės balanso apskaitą.

Išimtis dėl rodiklių 2.1.3 ir 2.2.2 tikrinimo taikoma FSC sertifikuotiems miškų valdymo vienetams, kurie laikomi atitinkančiais aukščiau minėtų rodiklių reikalavimus dėl HCV, įskaitant WKH, apsaugos miškuose.

Rizikos mažinimo procedūra rodikliui 3.2.2

Šis rodiklis turi būti tikrinamas visiems pirminės žaliavos tiekimams, įskaitant FSC arba PEFC sertifikuotus tiekimus.

Borealiniame regione įprastas mažo produktyvumo rodiklis yra $<1 \text{ m}^3/\text{ha}$ per metus. Lietuvoje miškų produktyvumas matuojamas ir vertinamas pagal augavietės indeksus (SI), metinį prieaugį ir medyno tūrį.

Augavietės indeksų (SI) metodika, skirta mažo produktyvumo miškams nustatyti, taikoma valstybiniuose miškuose Lietuvoje, tačiau privačių miškų savininkai gali kirsti medynus nepriklausomai nuo jų SI. Todėl privačiuose miškuose pirminė žaliava gali būti gaunama ir iš mažo produktyvumo miško teritorijų.

Siekdama išvengti pirminės žaliavos tiekimo iš mažo produktyvumo miškų, Bendrovė reikalauja, kad tiekėjai patikrintų miško produktyvumą kirtimo teritorijoje privačiuose miškuose. Brandaus medyno tūris turi viršyti:

- $100 \text{ m}^3/\text{ha}$ spygliuočių miškuose,
- $50 \text{ m}^3/\text{ha}$ lapuočių miškuose,
- mišriuose miškuose – proporcingai apskaičiuotą šių tūrių vidurkį.

Nustatyta riba turi būti proporcingai sumažinta medynams, kurie dar nėra pasiekę brandos.

Jeigu medyno tūris hektare kirtimo teritorijoje yra mažesnis nei pagal aukščiau nurodytą metodiką apskaičiuota riba, pirminė žaliava iš tokios teritorijos Bendrovei negali būti tiekiama.

Rizikos mažinimo procedūra rodikliui 3.2.3

Šis rodiklis turi būti tikrinamas visiems pirminės žaliavos tiekimams Bendrovei, įskaitant FSC arba PEFC sertifikuotus tiekimus.

Lietuvoje gali būti teritorijų, turinčių dideles anglies atsargas ir didelę gamtosauginę vertę (HCV), kurios nėra teisiškai saugomos ir todėl gali būti naudojamos pirminės žaliavos tiekimui.

Šis rodiklis daugiausia susijęs su brandžiais ir sengirės tipo miškais bei šlapžemių miškais.

Siekiant išvengti pirminės žaliavos tiekimo iš teritorijų, turinčių HCV ir dideles anglies atsargas, kirtimo teritorijos turi būti tikrinamos dėl HCV buvimo. Informacija apie didelės gamtosauginės vertės (HCV) teritorijas yra prieinama interneto svetainėje <https://www.geoportal.lt>.

Kiekvienas tiekėjas, norintis tiekti pirminę žaliavą SIA „Varpa“ kaip atitinkančią SBE reikalavimus, privalo patikrinti kirtimo teritorijas dėl HCV buvimo nurodytoje svetainėje ir dokumentuoti patikrinimo rezultatus (pvz., archyvuoti ekrano kopijas).

Jeigu kirtimo teritorijoje nustatyta HCV, tokia žaliava negali būti tiekiama SIA „Varpa“.

Rizikos mažinimo procedūra rodikliui 4.1.10

Miškininkystė yra pavojinga veiklos sritis dėl darbo pobūdžio ir galimų nelaimingų atsitikimų rizikos. Miškų ūkio darbuotojai dažnai susiduria su sunkia technika, pavojingais įrankiais, sudėtingu reljefu, nepalankiomis oro sąlygomis bei pavojinga laukine gyvūnija.

Todėl miškininkystės sektoriuje egzistuoja didelė rizika darbuotojų sveikatai ir saugai. Medienos apdirbimo veikla taip pat kelia didelę riziką darbuotojams, todėl medienos apdirbimo įmonėse turi būti užtikrintas tinkamas darbuotojų sveikatos ir saugos valdymas.

Pagrindiniai darbuotojų sveikatos ir saugos valdymo elementai miškininkystės ar medienos apdirbimo įmonėje turi apimti:

- Pavojų identifikavimą darbo vietoje.
- Rizikos vertinimą, nustatant identifikuotų pavojų tikimybę ir galimą pasekmių sunkumą bei parenkant tinkamas kontrolės ar pašalinimo priemones.
- Rašytines politikas ir procedūras, apibrėžiančias saugaus darbo praktiką, avarines procedūras ir kitus darbuotojų sveikatos ir saugos reikalavimus.
- Darbuotojų mokymą ir švietimą apie darbo vietos pavojus, saugaus darbo praktiką ir veiksmus ekstremalių situacijų metu.
- Tinkamos saugos įrangos ir asmeninių apsaugos priemonių suteikimą darbuotojams, siekiant sumažinti sužalojimų ar susirgimų riziką.
- Incidentų, sužalojimų ar susirgimų darbo vietoje registravimo ir tyrimo procesą, siekiant nustatyti pagrindines priežastis ir imtis korekcinio veiksmų.
- Reguliarių sveikatos ir saugos valdymo sistemos peržiūrėjimą ir vertinimą, siekiant nustatyti tobulintinas sritis ir užtikrinti atitiktį galiojantiems teisės aktams bei standartams.

SIA „Varpa“ licencijavimo audito specialistas iš anksto atlieka auditus pas Bendrovės tiekėjus, subrangovus ir kirtimo įmones bei tikrina, ar įgyvendintos visos minėtos darbuotojų saugos priemonės.

Audito tikslas – įsitikinti, kad tiekėjas laikosi Lietuvos Respublikos teisės aktų, reglamentuojančių darbuotojų saugą ir sveikatą.

Auditorius užpildo klausimyną ir įvertina kiekvieną nurodytą darbuotojų saugos aspektą.

Siekiant sumažinti rizikas, prieš pradedant tiekimą konkretus tiekėjas ar subrangovas iš pradžių yra tikrinamas atliekant preliminarų DSS (darbuotojų saugos ir sveikatos) auditą.

Kasmet SIA „Varpa“ atlieka atsitiktinius auditus, kurių skaičius apskaičiuojamas pagal formulę $0,8 \times \sqrt{n}$ (bendras kiekvienos rūšies tiekėjų skaičius), patikrinimus tolygiai paskirstant per metus.

Išimtis dėl rodiklio 4.1.10 įgyvendinimo tikrinimo taikoma FSC ir PEFC sertifikuotoms įmonėms, kurių darbuotojų saugos ir sveikatos sistema yra tikrinama trečiosios šalies sertifikavimo įstaigų.

Taip pat kirtimo įmonės, dirbančios FSC FM/COC sertifikuotuose miškų ūkiuose pagal subrangos sutartis, yra prižiūrimos ne tik miškų valdytojų, bet ir privalo laikytis FSC principo 2 reikalavimų, nustatytų standarte FSC-STD-01-001 v5-3.

Todėl kirtimo įmonės, turinčios galiojančias sutartis su valstybiniais miškais arba FSC FM sertifikuotais miškų savininkais, yra atleidžiamos nuo papildomų rizikos mažinimo veiklų.

Bendrovės SBE taip pat apima rizikas, susijusias su neatitiktimi ES RED reikalavimams, vertinimą. Šie reikalavimai kyla iš ES direktyvų (ES) 2018/2001 ir (ES) 2023/2413 ir yra detaliau apibrėžti SBP® instrukciniame dokumente „EU RED: Bridging Requirements for Meeting the Renewable Energy Directive (EU/2023/2413)“ (versija 2.0), 2025 m. gegužės 16 d.

Bendrovė remiasi SBP® pripažintu A lygio EU RED II rizikos vertinimu „Assessment of the risk of unsustainable production of forest biomass LITHUANIA“, parengtu Lietuvos biomasės energetikos asociacijos „Litbioma“ 2024 m. kovo 26 d. Šiame dokumente nustatyta, kad neatitikties ES RED II reikalavimams rizika Lietuvoje visiems kriterijams yra maža.

Vertindama RED III rizikas, Bendrovė naudoja SBP® parengtą dokumento projektą „REDIII Level A Risk Assessment for Lithuania Forest“ (SBP-RED-EU-LT-FOR v1.0).

Dalis ES RED III kriterijų A lygmeniu nėra pripažinti turinčiais mažą riziką, todėl jie turi būti vertinami taikant B lygmens procedūrą.

Šie reikalavimai, kurie turi būti įgyvendinti taikant B lygmens procedūrą, yra:

- Kai vykdomi kirtimai, teritorijos, kurios pagal tarptautinius ar nacionalinius teisės aktus arba kompetentingos institucijos yra paskirtos gamtos apsaugos tikslais, įskaitant šlapynes, pievas, viržynus ir durpynus, turi būti saugomos siekiant išsaugoti biologinę įvairovę ir užkirsti kelią buveinių naikinimui (reikalavimas iii).
- Pagal reikalavimą iv: nėra teisės aktų, kurie saugotų sengires miško lygmeniu už oficialiai saugomų teritorijų ribų, o galiojantys teisės aktai neužtikrina griežtos visų sengirių apsaugos (no-go) nuo kirtimų.

- Pirminis biomasės kuras negali būti gaminamas iš žaliavos, gautos iš pirminių miškų ir sengirių (no-go teritorijos). Nėra teisės aktų, saugančių sengires miško lygmeniu už oficialiai saugomų teritorijų ribų (reikalavimas vi1).
- Pirminis biomasės kuras negali būti gaminamas iš žaliavos, gautos iš didelės biologinės įvairovės miškų, nebent pateikiami įrodymai, kad tos žaliavos gamyba nepakenkė gamtos apsaugos tikslams. Nėra teisės aktų, saugančių didelės biologinės įvairovės miškus miško lygmeniu už oficialiai saugomų teritorijų ribų (reikalavimas vi2).
- Pirminis biomasės kuras negali būti gaminamas iš žaliavos, gautos iš viržynų (no-go teritorijos). Nėra teisės aktų, saugančių viržynus miško lygmeniu už oficialiai saugomų teritorijų ribų, o galiojantys teisės aktai neužtikrina griežtos visų viržynų apsaugos (no-go) (reikalavimas vi4).
- Pirminis biomasės kuras negali būti gaminamas iš žaliavos, gautos iš durpynų, nebent pateikiami įrodymai, kad tokios žaliavos auginimas ir kirtimas neapima anksčiau nedrenuotų dirvožemių sausinimo. Nėra teisės aktų, saugančių durpynus miško lygmeniu už oficialiai saugomų teritorijų ribų (reikalavimas vi6).
- Įmonės, gaminančios pirminį biomasės kurą, privalo išduoti patvirtinimo pareiškimą, kad miško biomasė nėra gaunama iš reikalavimuose (vi) nurodytų teritorijų.

Siekiant įgyvendinti minėtus RED III reikalavimus, kiekvienai kirtimo teritorijai, iš kurios Bendrovei tiekama pirminė biomasė, turi būti taikomos šios rizikos mažinimo priemonės:

- Informacijos apie didelės gamtosauginės vertės (HCV) teritorijas kirtimo vietose patikrinimas interneto svetainėje <https://www.geoportal.lt> leidžia atmesti teritorijas, nurodytas reikalavimuose iii, iv, vi1 ir vi2.
- Siekiant atmesti vi4 ir vi6 reikalavimuose nurodytas teritorijas, prieš tiekimą būtina atlikti lauko auditą kirtimo vietoje.
- Visi pirminio biomasės kuro tiekėjai privalo iš anksto ir raštu pateikti patvirtinimo pareiškimą.

Antrinė žaliava, t. y. lentpjūvių liekanos, yra atleidžiama nuo ES RED tvarumo kriterijų tikrinimo.

2026 m. vasario 12 d.